

Lakiosasto

26.11.1998

Työeläkelaitoksille

HOLHOUSLAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTAMINEN

Hallituksen esitys eduskunnalle holhouslainsäädännön uudistamiseksi (HE 146/1998 vp)

1

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Yleistä

Hallitus esittää eduskunnalle holhouslainsäädännön kokonaisuudistusta. Holhoustointa koskevat keskeiset säännökset olisivat uusissa laeissa, laissa holhoustoimesta ja laissa holhoustoimen edunvalvontapalveluiden järjestämisestä. Nykyinen holhouslaki ja holhouksen järjestämisestä eräissä tapauksissa annettu laki kumottaisiin. Lisäksi muutettaisiin useita eri laeissa olevia säännöksiä, jotka koskevat vajaavaltaista tai vajaavaltaisuuden oikeusvaikutuksia.

Esityksen keskeisin tavoite on saada vaihtoehtoja holhottavaksi julistamiselle. Nykyjärjestelmän mukaan holhottavaksi julistettu menettää lähes kaiken määräämisvaltansa, kun taas uskotun miehen määrääminen ei välttämättä estä aktiivista henkilöä hoitamasta asioitaan omaksi vahingokseen. Esitys lähtee siitä, että henkilön valtaa määrätä omista asioistaan ei rajoitettaisi enempää kuin on tarpeen hänen suojaamiseksi. Rajoituskeinoja olisivat edunvalvojan määrääminen, toimintakelpoisuuden rajoittaminen ja vajaavaltaiseksi julistaminen.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia myös holhoustoimen organisaatioon. Kuntien holhouslautakunnat lakkautettaisiin. Niiden tilalla paikallisina holhousviranomaisina toimisivat jatkossa maistraatit. Valtio olisi velvollinen huolehtimaan siitä, että edunvalvojan tehtäviä varten on saatavissa alueellisesti riittävä määrä päteviä yleisiä edunvalvojia. Kunta vastaisi palvelujen tuottamisesta alueellaan, jolleivät maistraatti ja kunta toisin sovi.

Toimintakelpoisuutta voitaisiin rajoittaa asteittain

Lievin henkilön omaa päätösvaltaa rajoittava menettely olisi se, että täysi-ikäiselle henkilölle määrättäisiin edunvalvoja. Näin tehtäisiin, jollei henkilö sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen tai vastaavan syyn vuoksi kykene huolehtimaan asioistaan. Edunvalvojan määräisi maistraatti tai käräjäoikeus.

Lakiosasto

26.11.1998

Nykyinen holhottavaksi julistaminen korvattaisiin toimintakelpoisuuden rajoittamisella, josta päättäisi käräjäoikeus. Toimintakelpoisuutta rajoitettaisiin vain sen verran kuin kussakin yksittäistapauksessa olisi tarpeen. Rajoittaminen olisi toissijainen järjestely. Toimintakelpoisuutta ei siten saisi rajoittaa, jos henkilön edut voidaan turvata lievemmin keinoin, esimerkiksi määräämällä hänen tuekseen edunvalvoja.

Toimintakelpoisuuden rajoittamisen voimakkain muoto olisi vajaavaltaiseksi julistaminen. Uudessa laissa vajaavaltaisella tarkoitettaisiin näin ollen sekä alaikäisiä että sellaisia täysi-ikäisiä henkilöitä, joiden toimintakelpoisuutta on rajoitettu tällä voimakkaimmalla mahdollisella tavalla.

Nykyisessä holhouslaissa käytettyjä käsitteitä "holhooja" ja "uskottu mies" ei uudessa esityksessä enää ole.

Voimaantulo

Lait on esitetty tulemaan voimaan 1.12.1999.

2

VAIKUTUS TYÖELÄKEPUOLELLE

TEL:n 19 b §:ssä säädetään, että eläkelaitoksen hyväksymä hakijan lähiomainen tai muu hänestä pääasiallisesti huolehtiva henkilö voi edunvalvojana käyttää puhevaltaa eläkettä koskevassa asiassa, jos hakijaa ei ole julistettu holhottavaksi eikä hänelle ole määrätty uskottua miestä. Saman pykälän mukaan eläkelaitos voi myös maksaa eläkkeen tällaiselle henkilölle.

Koska TEL:ssä on käytetty sanaa "edunvalvoja", jota holhouslainsäädännön muutosesityksessä käytetään tietyssä rajoitetussa tarkoituksessa, TEL:n sanamuotoa on tarkistettava. Myös ohjeet, jotka koskevat eläkkeen maksamista ja tietojen antoa holhoojalle, uskotulle miehelle ja edunvalvojalle, on uudistettava uutta lainsäädäntöä vastaaviksi.

Lainmuutoksen ja uusien ohjeiden valmistelua varten on asetettu työryhmä.

3

HALLITUKSEN ESITYKSEN TILAAMINEN

Sekä suomen- että ruotsinkielistä hallituksen esitystä voi tilata Oy Edita Ab:sta, puhelin (09) 5660 566.

ELÄKETURVAKESKUS

Helena Tapio
Riitta Korpiluoma